

УДК 364-787.2:314.151.3-054.73

DOI <https://doi.org/10.32782/humanitas/2025.4.3>

Сергій ГУНЬКО

координатор регіонального компонента, Фонд Східна Європа | Швейцарсько-українська програма EGAP,
вул. Саксаганського, 83, м. Київ, Україна, 01033

ORCID: 0009-0001-4513-6759

Віктор ЛЯХ

Президент Фонду Східна Європа, вул. Саксаганського, 83, м. Київ, Україна, 01033

ORCID: 0009-0007-7159-4212

Бібліографічний опис статті: Гунько, С., Лях, В. (2025). Напрями соціальної підтримки внутрішньо переміщених осіб з інвалідністю в територіальній громаді. *Ввічливість. Humanitas*, 4, 15–21, doi: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2025.4.3>

НАПРЯМИ СОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ В ТЕРИТОРІАЛЬНІЙ ГРОМАДІ

Стаття присвячена аналізу соціальної підтримки внутрішньо переміщених осіб з інвалідністю у територіальних громадах із залученням громадських організацій як ключових суб'єктів цього процесу. У контексті повномасштабної війни в Україні саме поєднання статусу внутрішньо переміщеної особи та інвалідності створює унікальні виклики, що потребують комплексних підходів до соціальної інтеграції. Метою статті є окреслення основних напрямів підтримки, які здійснюють громадські організації, а також розкриття їхнього змісту, форм, методів та взаємодії із суб'єктами соціальної політики на рівні громади.

У процесі дослідження узагальнено сучасні наукові напрацювання та практичний досвід діяльності неурядових організацій у сфері допомоги ВПО з інвалідністю. Виокремлено шість взаємопов'язаних напрямів підтримки: матеріально-побутовий, психосоціальний, правовий та адвокаційний, освітньо-професійний, культурно-громадянський і цифровий. Кожен із напрямів розкрито з позицій його змісту, конкретних форм і методів роботи, а також визначено коло суб'єктів, залучених до реалізації. Наголошено, що саме інтегроване поєднання цих напрямів забезпечує умови для подолання ізоляції, формування відчуття безпеки та належності до громади, а також сприяє розвитку соціальної згуртованості.

Практичне значення дослідження полягає у можливості використання напрацьованих висновків у проектній діяльності громадських організацій, розробленні програм соціальної інтеграції ВПО з інвалідністю та налагодженні міжсекторальної взаємодії на рівні територіальних громад. Особливий акцент зроблено на цифровізації як інструменті підвищення доступності послуг у сільських громадах. Отримані результати також мають перспективу застосування у формуванні державної політики соціальної підтримки вразливих категорій населення в умовах війни та післявоєнного відновлення. Досвід ініціатив, реалізованих, зокрема, Фондом Східна Європа, підтверджує значення поєднання соціальної підтримки з розвитком організаційної спроможності та цифрових рішень для підсилення інклюзивності громад.

Ключові слова: громадські організації, внутрішньо переміщені особи, соціальна підтримка, територіальна громада, особи з інвалідністю, соціальні послуги, цифровізація, сільська громада.

Serhii GUNKO

Regional Component Coordinator, East Europe Foundation | The E-Governance for Accountability and Participation Program (EGAP), 83 Saksakhanskogo str., Kyiv, Ukraine, 01033

ORCID: 0009-0007-7159-4212

Viktor LIAKH

President of East Europe Foundation, 83 Saksakhanskogo str., Kyiv, Ukraine, 01033

ORCID: 0009-0007-7159-4212

To cite this article: Gunko, S., Liakh, V. (2025). Napriamy sotsialnoi pidtrymky vnutrishno peremishchenykh osib z invalidnistiu v terytorialnii hromadi [Key Directions of Social Support for Internally Displaced Persons with Disabilities in Territorial Communities]. *Vvichlyvist. Humanitas*, 4, 15–21, doi: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2025.4.3>

KEY DIRECTIONS OF SOCIAL SUPPORT FOR INTERNALLY DISPLACED PERSONS WITH DISABILITIES IN TERRITORIAL COMMUNITIES

The article analyzes the provision of social support for internally displaced persons (IDPs) with disabilities in territorial communities, with particular attention to the involvement of civil society organizations as key actors in this process. In the context of the full-scale war in Ukraine, the combination of displacement and disability creates unique challenges that require comprehensive approaches to social integration. The purpose of the study is to outline the main directions of support provided by civil society organizations and to examine their content, forms, methods, and interaction with other social policy stakeholders at the community level.

The study generalizes current scholarly contributions and the practical experience of non-governmental organizations in supporting IDPs with disabilities. Six interrelated areas of support are identified: material and household assistance, psychosocial support, legal and advocacy services, educational and professional development, cultural and civic engagement, and digital inclusion. Each area is elaborated in terms of its content, specific forms and methods of work, and the range of actors involved in implementation. The analysis emphasizes that the integrated combination of these areas creates conditions for overcoming isolation, fostering a sense of safety and belonging, and promoting community cohesion.

The practical significance of the study lies in the potential application of its conclusions to project activities of civil society organizations, the design of social integration programs for IDPs with disabilities, and the establishment of cross-sectoral cooperation at the community level. Special emphasis is placed on digitalization as a tool for improving service accessibility in rural communities. The findings also have implications for shaping state policy on social support for vulnerable populations during the war and in the post-war recovery period. The experience of initiatives implemented, in particular by the East Europe Foundation, underscores the importance of combining social support with organizational capacity-building and digital solutions to strengthen community inclusiveness.

Key words: civil society organizations, internally displaced persons, social support, territorial community, persons with disabilities, social services, digitalization, rural community.

Постановка проблеми. Повномасштабна війна в Україні призвела до зростання кількості внутрішньо переміщених осіб. Серед них є значна група людей з інвалідністю, які переживають подвійні труднощі: втрата звичного середовища поєднується з бар'єрами, що ускладнюють їхнє повсякденне життя. Це і проблеми з доступом до житла, і обмеженість у користуванні соціальними та медичними послугами, і відчуття ізольованості від громади.

У своїй практичній роботі в громадському секторі ми неодноразово спостерігали, що саме громадські організації першими приходять на допомогу таким людям. Вони реагують швидше, діють гнучкіше, ніж державні інституції, і здатні не лише роздати гуманітарну допомогу, а й створити простір підтримки та взаємодії. Це можуть бути групи самопомогі, психологічні консультації, юридичний супровід або навіть спільні ініціативи для того, щоб люди з інвалідністю відчули себе частиною громади, а не її «окремою категорією».

Тема соціальної підтримки ВПО з інвалідністю сьогодні є надзвичайно важливою ще

й тому, що ми стоїмо перед викликом відновлення соціальної згуртованості у громадах. Вивчення практик громадських організацій дозволяє зрозуміти, які форми та методи справді працюють, як їх можна масштабувати, і як будувати сталі механізми взаємодії між громадою, владою і самим громадянським суспільством.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасних наукових розвідках тема соціальної підтримки внутрішньо переміщених осіб в громаді отримує багатопланове висвітлення. Значна увага приділяється діяльності неурядових організацій, які виступають посередниками у задоволенні потреб цієї категорії населення. Так, у роботі А. Дулі та В. Лютого проаналізовано досвід представництва інтересів ВПО громадськими організаціями, що дозволяє окреслити дієві механізми залучення громадянського суспільства до вирішення проблем переселенців (Дуля & Лютий, 2023). У статті Т. Спіріної, А. Котелевець та А. Дулі подано огляд проектної діяльності неурядових організацій у сфері соціальної підтримки ВПО, який узагальнює практики співпраці та партнерства на місце-

вому рівні (Спіріна, Котелевець & Дуля, 2025). У цьому ж контексті А. Дуля разом із М. Лехолетовою акцентують на діяльності державних і недержавних структур у сфері надання соціальних і медичних послуг переселенцям, які живуть з ВІЛ, що демонструє необхідність міжсекторальної взаємодії для підтримки вразливих груп (Дуля & Лехолетова, 2025).

Проблема інтеграції ВПО у приймаючі громади стала предметом дослідження М. Лехолетової, А. Дулі та В. Спіріної. Автори наголошують, що ефективне включення переселенців у соціальний простір можливе лише за умови створення бар'єрно чутливих середовищ і розвитку локальної соціальної інфраструктури (Лехолетова, Дуля & Спіріна, 2025).

Окремий пласт наукових праць стосується осіб з інвалідністю як особливо вразливої групи серед ВПО. У спільній статті А. Дулі, М. Лехолетової та Т. Лях розкрито особливості соціальної роботи з людьми, які отримали інвалідність унаслідок війни, що дозволяє виокремити специфіку підходів до реабілітації та соціальної інтеграції цієї категорії (Дуля, Лехолетова & Лях, 2024). Особливості впровадження політики інклюзивності та доступності в процесі відновлення та розвитку громад та територій України визначили В. Шакуро та О. Ворона (Шакуро & Ворона, 2025). У публікації М. Лехолетової, Т. Лях та С. Сапіги досліджено соціально-педагогічну підтримку батьків дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі, де акцентовано на необхідності партнерської співпраці з громадами та закладами освіти (Лехолетова, Лях & Сапіга, 2024).

Не менш важливими є праці, що стосуються соціальної згуртованості та профілактичної діяльності в громадах. Так, у роботі О. Карпенко, Т. Лях і С. Гунька розкрито роль публічного простору як ресурсу розвитку соціальної згуртованості, що має безпосереднє значення і для інтеграції ВПО (Карпенко, Лях & Гунько, 2023).

У більш широкому контексті важливими є результати дослідження міждисциплінарної взаємодії у наданні послуг вразливим категоріям населення, зокрема ВПО. Автори підкреслюють необхідність партнерства між соціальними працівниками, педагогами, медиками та представниками влади, що дозволяє забезпечити комплексний підхід до підтримки переселенців (Карпенко, Спіріна & Лехолетова, 2025).

Таким чином, сучасний науковий дискурс окреслює широку палітру підходів до соціальної підтримки внутрішньо переміщених осіб, серед яких особливе місце займає проблематика осіб з інвалідністю. Вона вимагає цілісного, бар'єрно чутливого та міжсекторального підходу, де вагома роль належить громадським організаціям як провідним суб'єктам змін.

Метою статті є обґрунтування напрямів соціальної підтримки внутрішньо переміщених осіб з інвалідністю у територіальній громаді, визначення їх змісту, форм, методів та суб'єктів реалізації з урахуванням ролі громадських організацій.

Виклад основного матеріалу. Сучасний досвід роботи з внутрішньо переміщеними особами з інвалідністю засвідчує, що ефективність соціальної підтримки значною мірою залежить від поєднання різних її складових. Лише інтегроване застосування матеріальних, психосоціальних, правових, освітніх та культурних заходів дозволяє досягти реальної інтеграції та соціальної згуртованості (Денисюк та ін., 2023). Це вимагає систематизації напрямів соціальної підтримки, розкриття їхнього змісту та конкретних форм реалізації. Тож виокремимо напрями соціальної підтримки внутрішньо переміщених осіб з інвалідністю в територіальній громаді.

Соціальна підтримка внутрішньо переміщених осіб з інвалідністю в умовах територіальної громади має багатовимірний характер. Передусім варто говорити про матеріально-побутову підтримку. Люди, які втратили свої домівки, часто залишаються без елементарного – житла, засобів пересування, ліків, побутових речей. Для осіб з інвалідністю ці виклики ускладнюються ще й тим, що далеко не кожне тимчасове помешкання пристосоване до їхніх потреб. Громадські організації допомагають у пошуку доступного житла, забезпечують технічними засобами реабілітації, залучають гуманітарну допомогу. Ця підтримка не лише закриває базові потреби, а й створює фундамент для подальшої інтеграції людини у громаду.

Не менш важливим є напрям психосоціальної підтримки. Війна і вимушене переселення залишають глибокий слід у психоемоційному стані людини. Для осіб з інвалідністю ці переживання часто поєднуються з відчуттям подвійної ізоляції – через втрату звичного середовища і через фізичні чи сенсорні обмеження. Громадські організації організовують групи підтримки, кон-

сультації соціальних педагогів і психологів, арт-терапевтичні заняття, створюють простори для неформального спілкування. Такі заходи допомагають знизити рівень тривожності, повернути відчуття безпеки, відновити довіру до людей. Це той напрям, без якого всі інші форми підтримки втрачають свою повноцінність.

Правова підтримка та адвокація – ще один ключовий напрям. ВПО з інвалідністю часто стикаються з нерозумінням своїх прав і складнощами в оформленні документів. Багато хто не знає, на які пільги має право, як отримати доступ до соціальних чи медичних послуг. Тут на допомогу приходять громадські організації, які проводять юридичні консультації, супроводжують у вирішенні складних питань, організовують тренінги з правової грамотності. Важливо й те, що вони виступають адвокатами змін, бо порушують питання доступності інфраструктури, інклюзивності громадських послуг і впливають на формування місцевої політики.

Четвертий напрям охоплює освітню та професійну інтеграцію. Громадські організації створюють курси перекваліфікації, проводять тренінги, допомагають у пошуку роботи, підтримують наставництво. Завдяки цьому люди з інвалідністю можуть відновити свою професійну діяльність або здобути нові навички, що дозволяють їм залишатися активними членами громади.

Ще один важливий напрям – культурна та громадянська інтеграція. Людина, яка опинилася в новому середовищі, часто почувається чужою / соціально дезорієнтованою, особливо якщо вона маломобільна чи немобільна через інвалідність. Для того, щоб зруйнувати бар'єри, необхідно створювати умови для участі в культурному та громадському житті. Це можуть бути спільні заходи, інклюзивні фестивалі, волонтерські ініціативи, клуби за інтересами. Участь у таких активностях допомагає відчутти себе частиною громади, налагодити нові соціальні зв'язки і водночас формує в суспільстві більш толерантне та відкрите ставлення до осіб з інвалідністю. Важливо створювати безбар'єрний простір громади, який буде доступний усім її мешканцям. Варто долучитися до Плану заходів на 2025-2026 роки з реалізації Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 25 березня 2025 № 374-р.

Окремим сучасним напрямом стає цифрова підтримка та технологічне забезпечення надання соціальних послуг. Особливої ваги він набуває у сільських громадах, де доступність державних інституцій обмежена, а транспортна й сервісна інфраструктура не завжди відповідає потребам внутрішньо переміщених осіб з інвалідністю. Громадські організації відіграють провідну роль у просуванні цифровізації, адже саме вони впроваджують онлайн-консультації, дистанційні освітні курси, мобільні застосунки для комунікації з фахівцями, ініціюють створення електронних кабінетів отримувачів соціальних послуг.

Завдяки цифровим рішенням розширюється доступ до правової, психологічної та освітньої підтримки навіть у віддалених населених пунктах. Це особливо важливо для людей з інвалідністю, які часто мають обмежені можливості для фізичного пересування. Цифровізація дозволяє подолати географічні бар'єри, зробити соціальні послуги більш інклюзивними та оперативними, а також сприяє формуванню мереж взаємодопомоги і соціальної згуртованості.

Усі ці напрями взаємопов'язані між собою і лише в комплексі дають відчутний результат (табл. 1). Матеріальна допомога без психологічної підтримки не забезпечує стабільності, правова поінформованість без можливості працювати не гарантує незалежності, а культурна інтеграція без базових умов життя залишається недосяжною. Досвід громадських організацій показує, що саме поєднання цих напрямів дозволяє створити для внутрішньо переміщених осіб з інвалідністю умови для гідного життя, відновлення і повноцінної участі в житті територіальної громади. Особливої ваги в цьому контексті набуває цифрова підтримка, яка уможливорює доступ до соціальних послуг у сільських громадах, долає територіальні бар'єри та відкриває нові інструменти інклюзії завдяки технологічним рішенням.

Зазначимо, що Фонд Східна Європа (<https://eef.org.ua>), фахівцями якого є автори статті, визначає одним зі своїх стратегічних пріоритетів роботу з внутрішньо переміщеними особами, зокрема з числа осіб з інвалідністю. У своїх ініціативах Фонд поєднує соціальну підтримку із розвитком інституційної спроможності організацій громадянського суспільства та впровадженням цифрових інструментів, що дають змогу

Таблиця 1

**Напрями соціальної підтримки внутрішньо переміщених осіб
з інвалідністю громадськими організаціями у територіальній громаді**

Напрямок соціальної підтримки ВПО з інвалідністю громадськими організаціями	Зміст підтримки	Форми й методи	Суб'єкти
Матеріально-побутова підтримка	Забезпечення житлом, технічними засобами реабілітації, гуманітарною допомогою	Надання матеріальної допомоги, пошук доступного житла, організація соціального підприємництва	Громадські організації, міжнародні донори, муніципальні служби
Психосоціальна підтримка	Подолання травматичного досвіду, запобігання ізоляції, відновлення внутрішніх ресурсів	Індивідуальні й групові консультації, арттерапія, групи самопомогі, реєт-to-реєт підтримка	ГО, які спеціалізуються на психосоціальній підтримці, волонтери-психологи, волонтери-соціальні працівники, соціальні служби
Правова підтримка та адвокація	Доступ до інформації про права, пільги, соціальні послуги, захист від дискримінації	Юридичні консультації, тренінги з правової грамотності, адвокаційні кампанії	Правозахисні ГО, юристи-волонтери, державні центри безоплатної правової допомоги
Освітня та професійна інтеграція	Доступ до освіти, професійної перепідготовки, працевлаштування	Курси перекваліфікації, тренінги, наставництво, підтримка у працевлаштуванні	Освітні установи, професійні асоціації, роботодавці у партнерстві з ГО
Культурна та громадянська інтеграція	Включення у життя громади, розвиток соціальних зв'язків, формування відчуття належності	Організація культурних і волонтерських заходів, клуби за інтересами, інклюзивні фестивалі	ГО, ініціативні групи ВПО з інвалідністю, місцеві органи влади
Цифрова підтримка та технологічне забезпечення	Розширення доступу до соціальних, правових, освітніх і психологічних послуг у сільських громадах; подолання територіальних бар'єрів	Онлайн-консультації, дистанційні освітні курси, телемедицинські сервіси, мобільні застосунки, електронні кабінети отримувачів послуг	Громадські організації, міжнародні донори, IT-ініціативи, органи місцевого самоврядування

підвищити ефективність надання соціальних послуг у громадах, у тому числі сільських.

Фахівці Фонду Східна Європа переконані, що важливим є забезпечення доступності адміністративних послуг, у тому числі для людей з інвалідністю. На початку 2025 року Фонд Східна Європа в межах Програми EGAP провів дослідження доступності приміщень центрів надання адміністративних послуг у 14 громадах семи областей України. У фокусі дослідження були переважно сільські територіальні громади, які стали учасниками флагманського проєкту Міністерства цифрової трансформації «Безбар'єрний ЦНАП».

За результатами обстежень виявлено широкий спектр недоліків, що суттєво ускладнюють або унеможливають доступ до послуг для маломобільних груп населення. У сфері фізичної доступності було зафіксовано відсутність або неналежне облаштування паркомісць для людей з інвалідністю: відсутність розмітки,

знаків та невідповідність розмірів. Пішохідні шляхи до будівель ЦНАП часто мають пошкоджене покриття або відсутні нормативні пониження на переходах. Вхідна група багатьох будівель недоступна через круті пандуси, відсутність належних поручнів, наявність порогів, ненормативну ширину дверей, відсутність дотягувачів, контрастного маркування сходінок та скляних поверхонь.

Усередині приміщень проблеми також поширені: завузькі проходи, тісні дверні проізи, недоступні або занадто високо розташовані вимикачі та розетки, слабе освітлення на шляхах руху. Окрему проблему становить відсутність тактильних смуг та належного контрастного оформлення внутрішніх елементів. Вбиральні або повністю відсутні, або не відповідають нормативам: замалі для маневрування крісла колісного, не обладнані поручнями, гачками, гігієнічними душами, столиками для сповивання, кнопками виклику допомоги.

Аналогічні проблеми характерні й для приміщень, призначених для персоналу.

У сфері інформаційної доступності виявлено відсутність вказівників на прилеглий території, інформаційних табличок біля входу та покажчиків усередині приміщення. Наявні інформаційні матеріали часто не відповідають нормативам – використовуються неконтрастні кольори, надто дрібні шрифти, відсутнє дублювання шрифтом Брайля або піктограмами. Часто бракує мнемосхем, планів поверхів, чіткої навігації коридорами. Інформаційні стенди переобтяжені – плакати, оголошення та реклама подані без структури, що створює візуальний шум і дезорієнтує відвідувачів. Відсутні технічні засоби комунікації для людей з порушенням слуху, зокрема індукційні петлі на стійках ресстрації, робочих місцях та біля інфокіосків.

Цифрові бар'єри представлені насамперед відсутністю понижених інфокіосків, що ускладнює користування ними для людей з інвалідністю. У деяких ЦНАП ці пристрої не працюють або взагалі не встановлені. Інформаційні екрани, що використовують формат "рухомого рядка", не дублюються в альтернативних формах – табличках із простим текстом або шрифтом Брайля. Офіційні вебсторінки більшості ЦНАП також не відповідають вимогам веб-доступності: відсутня адаптація для скринрідерів, не забезпечено логічну навігацію, не використовуються альтернативні описи для візуального контенту.

Виявлені бар'єри свідчать про системні проблеми з інклюзивністю в наданні адміністративних послуг. Без їх усунення неможливо гаран-

тувати рівноправний доступ усіх громадян до базових сервісів, що є одним із фундаментальних принципів сучасної цифрової держави.

Висновки. Представлені напрями соціальної підтримки внутрішньо переміщених осіб з інвалідністю демонструють комплексний характер діяльності громадських організацій. Кожен із них відповідає на специфічні потреби цільової групи, але лише їх поєднання створює умови для реальної інтеграції у життя територіальної громади. Матеріально-побутова допомога без психосоціального супроводу не гарантує відновлення ресурсів людини; правова поінформованість без освітніх і професійних можливостей не забезпечує економічної незалежності; культурна інтеграція стає можливою лише тоді, коли базові життєві потреби закриті і людина має відчуття безпеки. Цифрова підтримка, у свою чергу, стає важливим інструментом забезпечення доступності соціальних послуг, особливо у сільських громадах, де саме технологічні рішення допомагають подолати територіальні бар'єри та зробити підтримку інклюзивною.

Саме тому діяльність громадських організацій доцільно розглядати не як набір окремих ініціатив, а як цілісну систему підтримки, яка діє у взаємодії з органами місцевого самоврядування та іншими суб'єктами соціальної політики. У цьому полягає головний ресурс громадських організацій – здатність об'єднувати різні форми допомоги, гнучко реагувати на потреби і формувати простір для гідного життя та активної участі внутрішньо переміщених осіб з інвалідністю у суспільстві.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Актуальні питання соціальної роботи : навч. посіб. / О. Денисюк та ін. ; ред.: О. Епель, Т. Лях, І. Силантьєва. Ужгород : РІК-У, 2023. 420 с. URL: <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/47338/> (дата звернення: 27.07.2025).
2. Гунько С., Лях Т., Карпенко О. Публічний простір як інструмент розвитку соціальної згуртованості громади. *Humanitas*. 2023. № 2. С. 218–224. URL: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2023.2.32> (дата звернення: 27.07.2025).
3. Дуля А., Лехолетова М. Аналіз діяльності державних та недержавних організацій щодо надання соціальних та медичних послуг ВПО, які живуть з ВІЛ в Україні. *Social work and education*. 2025. № 12 (1). С. 19–33. URL: <https://doi.org/10.25128/2520-6230.25.1.2> (дата звернення: 27.07.2025).
4. Дуля А., Лехолетова М., Лях Т. Особливості соціальної роботи з особами з інвалідністю внаслідок війни. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. 2024. № 98. С. 42–46. URL: <https://doi.org/10.31392/udu-nc.series5.2024.98.08> (дата звернення: 27.07.2025).
5. Дуля А., Лютий В. Досвід представництва інтересів внутрішньо переміщених осіб недержавними організаціями. *Humanitas*. 2023. № 3. С. 15–22. URL: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2023.3.3> (дата звернення: 27.07.2025).
6. Карпенко О., Спіріна Т., Лехолетова М. Міждисциплінарна взаємодія у наданні соціальних послуг вразливим групам населення. *Соціальна педагогіка: теорія та практика*. 2025. № 1. С. 42–50. URL: <https://doi.org/10.12958/1817-3764-2025-1-42-50> (дата звернення: 27.07.2025).

7. Лехолетова М., Лях Т., Сapiга С. Соціально-педагогічна підтримка батьків дітей із особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного навчання. *Social work and social education*. 2024. № 1(12). С. 89–96. URL: [https://doi.org/10.31499/2618-0715.1\(12\).2024.305129](https://doi.org/10.31499/2618-0715.1(12).2024.305129) (дата звернення: 27.07.2025).
8. Лехолетова М., Дуля А., Спіріна В. Інтеграція внутрішньо переміщених осіб у приймаючі громади. *Соціальна робота та психологія: освіта і наука*. 2025. № 1. С. 30–36. URL: <https://doi.org/10.32782/3041-1351/2025-1-5> (дата звернення: 27.07.2025).
9. Спіріна Т., Котелевець А., Дуля А. Огляд досвіду проєктної діяльності неурядових організацій щодо соціальної підтримки внутрішньо переміщених осіб. *Науковий журнал Хортицької національної академії*. 2025. № 12 (1). С. 107–110. URL: <https://doi.org/10.51706/2707-3076-2025-12-19> (дата звернення: 01.07.2025).
10. Шкуро В., Ворона О. Впровадження доступності та інклюзивності в процесі розвитку громад та територій України. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота»*. 2023. № 1(52). С. 242–246. URL: <https://doi.org/10.24144/2524-0609.2023.52.242-246> (дата звернення: 27.07.2025).

REFERENCES:

1. Dulia, A., & Liutyi, V. (2023). Dosvid predstavnytstva interesiv vnutrishno peremishchenykh osib nederzhavnykh orhanizatsiiamy [Experience Of Representation Of The Interests Of Internally Displaced Persons By Non-Governmental Organizations]. *Humanitas*, (3), 15–22. <https://doi.org/10.32782/humanitas/2023.3.3> [in Ukrainian]
2. Dulia, A., & Lekholetova, M. (2025). Analiz diialnosti derzhavnykh ta nederzhavnykh orhanizatsii shchodo nadання sotsialnykh ta medychnykh posluh VPO, yaki zhyvut z VIL v Ukraini [Analysis of the activities of state and non-governmental organizations in providing social and medical services to idps living with HIV in Ukraine]. *Social Work and Education*, 12(1), 19–33. <https://doi.org/10.25128/2520-6230.25.1.2> [in Ukrainian]
3. Dulia, A., Lekholetova, M., & Liakh, T. (2024). Osoblyvosti sotsialnoi roboty z osobamy z invalidnistiu vnaslidok viiny [Peculiarities of social work with persons with disabilities as a result of the war]. *Pedagogical Sciences Reality and Perspectives*, (98), 42–46. <https://doi.org/10.31392/udu-nc.series5.2024.98.08> [in Ukrainian]
4. Epel, O. V., Liakh, T. L., Silantieva, I. V., & et al. (2023). Aktualni pytannia sotsialnoi roboty : navch. posib. [Current issues of social work : education. manual]. Kyiv, Uzhhorod : RIK-U [in Ukrainian]
5. Hunko, S., Liakh, T., & Karpenko, O. (2023). Publichnyi prostir yak instrument rozvytku sotsialnoi zghurtovnosti hromady [Public Space As A Tool Of Community Cohesion]. *Humanitas*, (2), 218–224. <https://doi.org/10.32782/humanitas/2023.2.32> [in Ukrainian]
6. Karpenko, O., Spirina, T., & Lekholetova, M. (2025). Mizhdystsypynarna vzaiemodiia u nadanni sotsialnykh posluh vrazlyvym hrupam naseleennia [Interdisciplinary interaction in the provision of social services to vulnerable population groups]. *Social Pedagogy: Theory and Practice*, (1), 42–50. <https://doi.org/10.12958/1817-3764-2025-1-42-50> [in Ukrainian]
7. Lekholetova, M., Dulia, A., & Spirina, V. (2025). Intehratsiia vnutrishno peremishchenykh osib u pryimaiuchi hromady. Sotsialna robota ta psykholohiia [Integration Of Internally Displaced Persons Into Host Communities]: *Osvita i nauka*, (1), 30–36. <https://doi.org/10.32782/3041-1351/2025-1-5> [in Ukrainian]
8. Lekholetova, M., Liakh, T., & Sapiha, S. (2024). Sotsialno-pedahohichna pidtrymka batkiv ditei iz osoblyvymy osvithnimy potrebamy v umovakh inkliuzyvnoho navchannia [Social and pedagogical support for parents of children with special educational needs in the context of inclusive education]. *Social Work and Social Education*, (1(12)), 89–96. [https://doi.org/10.31499/2618-0715.1\(12\).2024.305129](https://doi.org/10.31499/2618-0715.1(12).2024.305129) [in Ukrainian]
9. Shkuro, V., & Vorona, O. (2023). Vprovadzhennia dostupnosti ta inkliuzyvnosti v protsesi rozvytku hromad ta terytorii Ukrainy [Implementation of accessibility and inclusiveness in the process of development of communities and territories of Ukraine]. *Scientific Bulletin of Uzhhorod University. Series: «Pedagogy. Social Work»*, (1(52)), 242–246. <https://doi.org/10.24144/2524-0609.2023.52.242-246> [in Ukrainian]
10. Spirina T., Kotelevets A., Dulia A. Ohliad dosvidu proiektnoi diialnosti neuriadovykh orhanizatsii shchodo sotsialnoi pidtrymky vnutrishno peremishchenykh osib [Social Support Of Internally Displaced Persons Through Project Activities Of Non-Governmental Organizations]. *Naukovyi zhurnal Khortytskoi natsionalnoi akademii*. 2025. № 12 (1). S. 107–110. URL: <https://doi.org/10.51706/2707-3076-2025-12-19>

Дата надходження статті: 08.08.2025

Дата прийняття статті: 17.08.2025

Опубліковано: 15.10.2025